

Boravak zatvorenika u samici

*Izvod iz 21. Općeg izvještaja,
objavljeni 2011. godine*

Uvod

53. Upućivanje zatvorenika u samicu se, u nekom obliku, dešava u svakom zatvorskom sistemu. CPT je uvijek posvećivao posebnu pažnju zatvorenicima koji se upućuju u samicu jer to može imati veoma štetne posljedice po psihičko, somatsko i društveno zdravlje takvih zatvorenika.¹

Ove štetne posljedice se mogu desiti odmah, a što mjera duže traje njihov učinak se pogoršava i sve ih je teže odrediti. Najznačajnije mjerilo štetnog učinka koji samica može prouzrokovati je znatno veći stepen samoubistva među zatvorenicima koji su upućeni u samicu, nego među ostatkom zatvorske populacije. Stoga je jasno da upućivanje u samicu samo po sebi otvara pitanja u vezi sa sprečavanjem mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Osim toga, to može stvoriti priliku za namjerno zlostavljanje zatvorenika, posebno jer je daleko od pažnje drugih zatvorenika i službenika. Shodno tome, ovo je jedno od pitanja na koje CPT obraća najviše pažnje i tokom svake posjete, delegacije CPT-a razgovaraju sa zatvorenicima koji vrijeme provode u samici, kako bi ispitali uslove zatvaranja i postupanja, kao i procedure o donošenju odluke o takvom upućivanju i njenom preispitivanju. U ovom dijelu Općeg izvještaja, CPT postavlja kriterije koje koristi prilikom procjene mjera samice. Ako se ovi kriteriji poštuju, Komitet vjeruje da je moguće smanjiti mjere samice na minimum, osigurati da se samica koristi u najkraćem potrebnom trajanju, pobrinuti se da svaka mjera samice bude što lakša za zatvorenika, te garantirati da postoje procedure kojima korištenje ove mjere podrazumijeva punu odgovornost.

54. CPT termin „mjera samice» shvata kao svako naređenje da se zatvorenik drži odvojeno od ostalih zatvorenika, bilo da je to ishod sudske odluke, disciplinska mjera izrečena umutar zatvorskog sistema, preventivna administrativna mjera ili se koristi u svrhu zaštite samog zatvorenika. Zatvorenik kojem je izrečena mjera upućivanja u samicu će uglavnom biti sam u ćeliji; međutim, u nekim državama zatvorenik može biti smješten zajedno sa jednim ili dva zatvorenika, te se ovaj dio podjednako primjenjuje u tim situacijama.

Kada je u pitanju samica za maloljetnike, prema kojoj CPT ima veoma rezerviran stav, relevantne informacije se mogu naći u komentarima Komiteta u 18. Općem izvještaju.²

¹ Dokazi o ovom istraživanju su objašnjeni u knjizi Sharon Shalev „Osnovni tekstovi o upućivanju u samicu“ (Manheim Centre for Criminology, London 2008), koji se može preuzeti u elektronskoj formi na stranici www.solitaryconfinement.org

² Vidi CPT/Inf (2008) 25, stav 26.

Ovaj dio se ne odnosi na izolaciju zatvorenika iz zdravstvenih razloga, jer je osnov za takvu mjeru u potpunosti drugačiji.

Osnovni principi

55. Samica postavlja dodatne restrikcije na već ograničena prava osoba lišenih slobode. Dodatna ograničenja nisu dio kazne zatvora i kao takva se posebno moraju opravdati. Kako bi se provjerilo da je posebno izricanje kazne opravdano, primjereno je primijeniti tradicionalne testove koji su sadržani u odredbama Evropske konvencije o ljudskim pravima, te razvijeni kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava. Lako pamtljiv popis (eng. skr. PLANN) daje kratak opis tih testova.

(a) Proporcionalnost: bilo koje dodatno ograničavanje zatvorenikovih pravila mora biti vezano za stvarnu ili moguću štetu koju je zatvorenik/ca prouzrokovao/la ili će prouzrokovati svojim aktivnostima (ili za moguću štetu kojoj može biti izložen/a) u zatvorskom okruženju. S obzirom da samica predstavlja ozbiljna ograničenja zatvorenikovih prava koja podrazumijeva neizostavne rizike za zatvorenika, nivo stvarne ili moguće štete mora biti, u najmanju ruku, jednako ozbiljan te rješiv upotrebom ove mjere. Na primjer, u većini zemalja koje koriste samicu, to se ogleda u činjenici da je to sankcija samo za najozbiljnije prekršaje, ali se ovaj princip mora poštovati prilikom svakog korištenja ove mjere. Što se mjera duže koristi, razlog za njen kontinuitet mora biti jači te se, shodno tome, mora poduzeti više kako bi se njen ostvario cilj.

(b) Zakonitost: u domaćem zakonu mora postojati razumna i jasna odredba za svaku vrstu samice koja je dozvoljena u zemlji. Ove odredbe moraju biti predstavljene svakoj osobi na koju se mogu odnositi. Zakon treba da definira precizne okolnosti u kojoj se svaka mjera samice može izreći, osobe odgovorne za izricanje mjere i procedure koje moraju poštovati, pravo zatvorenika protiv kojeg je izrečena ova mjera da iznese svoje mišljenje tokom procesa, dužnost da se zatvoreniku predoče jaki razlozi za takvu odluku (ovo podrazumijeva da je u pojedinim slučajevima opravdano uskraćivanje određenih informacija iz sigurnosnih razloga ili kako bi se zaštitili interesi trećih lica), učestalost i proceduru preispitivanja odluke i proceduru za žalbu protivne takve odluke. Tretman za svaku vrstu samice mora biti regulisan zakonom te moraju postojati jasne razlike za svaki tretman.

(c) Odgovornost: detaljna evidencija se treba voditi za svaku odluku o upućivanju u samicu kao i za preispitivanje odluka. Ova evidencija treba da sadrži informacije o svim faktorima koji su uzeti u obzir, kao i informacije na kojima se zasnivaju. Također treba da postoji evidencija o zatvorenikovom mišljenju ili odbijanju da doprinese procesu donošenja odluke. Nadalje, treba se voditi evidencija i o svim oblicima interakcije sa službenicima dok je zatvorenik u samici, uključujući i pokušaje komunikacije službenika sa zatvorenikom, kao i zatvorenikov odgovor.

(d) Potreba: pravilo da su dozvoljena samo ograničenja potrebna za sigurno i uredno zatvaranje zatvorenika, kao i zahtjevi pravosudnog organa, podjednako se primjenjuje na zatvorenike koji se nalaze u samici. Shodno tome, tokom vremena provedenog u samici, zatvoreniku se ne bi trebala oduzeti prava kao što su pravo na posjete, telefonske pozive i komunikaciju kao i pristup resursima koji su dozvoljeni ostalim zatvorenicima (kao što su materijali za čitanje). Također, tretman bi trebao da bude dovoljno fleksibilan da omogući što manje ograničenja koja nisu potrebna u pojedinačnim slučajevima.

(e) Nediskriminacija: ne samo da se sve relevantne informacije i pitanja moraju uzeti u obzir prilikom odluke o upućivanju u samicu, nego se mora pobrinuti da se pitanja koja nisu relevantna ne uzimaju u obzir. Nadležni organi bi trebali nadgledati korištenje svih vrsta samice kako bi osigurali da se koriste proporcionalno, uz objektivno i razumno obrazloženje, te da se ne koriste protiv određenog zatvorenika ili grupe zatvorenika.

Vrste samica i njihova legitimnost

56. Postoje četiri glavne situacije u kojima se samica koristi. Svaka od njih ima svoje razloge i treba ih posmatrati drugačije:

(a) Samica kao rezultat sudske odluke

U većini zemalja, sudovi imaju nadležnost da narede da se osoba koja je u pritvoru drži određen vremenski period u samici, u interesu krivične istrage. Nadalje, u nekoliko zemalja, razdoblje provedeno u samici je dio nekih kazni i zakonski je uređeno ili ga sud može naložiti kao dio kazne.

U vezi sa samicom koju sud odredi kao dio pritvora, tačno je da mogu postojati opravdani razlozi, u pojedinačnim slučajevima i na osnovu dokaza, da se pritvorenik drži odvojeno od ostalih pritvorenika, ili u iznimnim slučajevima zatvorenika, i da ima ograničen kontakt sa spoljašnjim svijetom. Ovo bi se trebalo primjenjivati s ciljem zaštite krivičnog postupka od stvarnog rizika, te mora biti predmet zaštitnih mjera navedenih u stavu 57 u daljem tekstu.

CPT smatra da se mjera samice nikad ne bi trebala izreći – ili da je sud može izreći na osnovu svog diskrecionog prava – kao dio kazne. Općeprihvaćeni princip da je to što se prestupnici šalju u zatvor kazna, a ne da se šalju da bi dobili kaznu, trebao bi se koristiti i u ovom kontekstu. Zatvor je kazna sam po sebi, te je potencijalno opasno otežavanje zatvorske kazne kao dio kažnjavanja neprihvatljivo. Može se pokazati neophdnim da osuđeni zatvorenik bude na određeno vrijeme upućen u samicu. U svakom slučaju, nametanje takve kazne bi trebalo da bude u nadležnosti zavoda, a ne da bude dijelom liste kaznenih sankcija.

(b) Samica kao disciplinska mjera

Uskraćivanje kontakta zatvoreniku sa ostatkom zatvoreničke populacije se može izreći u okviru ustaljenih disciplinskih procedura koje su uređene zakonom i smatra se najozbiljnijom disciplinskom mjerom. Priznajući neupitnu opasnost ovakve mjere, države određuju najduže razdoblje za koje se ona može izreći. To može biti od nekoliko dana do jedan mjesec ili više. Pojedine države dozvoljavaju direktorima zatvora da izreknu najduže razdoblje za samicu, uz mogućnost da pravosudni organ izrekne duži period. Većina zemalja, ali ne sve, zabranjuju da se mjere samice izriču jedna za drugom.

S obzirom da samica može imati veoma štetne posljedice, CPT smatra da princip proporcionalnosti zahtjeva da se samica koristi kao disciplinska mjera samo u iznimnim situacijama, kao posljedni izbor i za najkraće razdoblje. Vladajući trend u mnogim državama članicama Vijeća Evrope je da se najduže razdoblje za samicu smanji. CPT smatra da najduže razdoblje za samicu ne bi trebalo da bude duže od 14 dana za određeni prekršaj a po mogućnosti i manje.³ Nadalje, trebala bi da postoji zabrana izricanja mjera samice jedne za drugom jer bi, u suprotnom, to moglo dovesti do toga da samica traje duže od najdužeg dozvoljenog razdoblja. Bilo koji prekršaj koji zatvorenik poćini, a koji traži strožije mjere, trebao bi se riješavati kroz nadležni pravosudni organ.

³ Najduže razdoblje bi za maloljetnike trebalo da bude kraće.

(c) Administrativna samica kao rezultat preventivnih mjera

Zakoni u mnogim evropskim zemljama dozvoljavaju donošenje administrativne odluke na osnovu koje se zatvorenici koji su prouzrokovali ili bi, kako se smatra, mogli prouzrokovati ozbiljnu štetu drugima ili koji su visoko rizični za sigurnost u zatvoru upućuju u samicu. Ovo može trajati od nekoliko sati, u slučaju izoliranog incidenta, do nekoliko godina kada su u pitanju zatvorenici koji se smatraju veoma opasnim i koji u kontinuitetu predstavljaju neposrednu prijetnju.

Ovo je najduža vrsta samice i u mnogim slučajevima ona sa najmanjim mjerama zaštite. Stoga je od suštinske važnosti da postoje pravila koja će osigurati da se ova vrsta samice ne koristi u svakoj situaciji (npr. kao neposredan odgovor na svaki disciplinski prekršaj za koji se čeka presuda), previše intenzivno ili za veoma duga razdoblja. Shodno tome, mjere zaštite koje su opisane u stavu 57. se moraju strogo poštovati.

(d) Samica kao mjera zaštite

U svakom zatvorskom sistemu postoje zatvorenici kojima je potrebna zaštita od drugih zatvorenika. Razlozi za to su najčešće priroda njihovog prekršaja, saradnja sa pravosudnim organima, rivalstvo među bandama u zatvoru, dugovi van ili unutar zatvora ili ranjivost zatvorenika uopšte. Iako je nadgledanje zatvorenika unutar zatvorske populacije izvodljivo u ovim okolnostima, rizik za pojedine zatvorenike je takav da se zatvor može brinuti o njima jedino na način da ih drži podalje od drugih. Ovo se može uraditi na vlastiti zahtjev zatvorenika ili na zahtjev uprave zatvora, kada se smatra neophodnim. Bez obzira na proces, činjenica je da situacija za zatvorenika može biti veoma teška kada mu ukinu zaštitu do kraja trajanja kazne – a možda čak i za naknadne kazne.

Države članice imaju obavezu da onima koji su u zatvoru osiguraju da su u sigurnom okruženju. Ovu obavezu bi trebale da ostvare na način da dozvole što više društvene interakcije između zatvorenika, koja je u skladu sa održavanjem reda u zatvoru. Samica kao rezultat mjera zaštite bi se trebala koristiti samo u slučajevima kada ne postoji drugi način da se osigura zatvorenikova lična sigurnost.

Odluka o upućivanju u samicu: procedure i mjere zaštite

57. Kako bi se osiguralo da se mjere samica izriču samo u iznimnim slučajevima i za najkraće moguće razdoblje, svaka vrsta samice bi trebala da ima drugačiji proces primjene i preispitivanja. CPT ovdje objašnjava šta sve smatra primjerenim procesom:

(a) Samica kao dio mjere pritvora

Kao što je već navedeno, samica koju sud odredi kao dio pritvora bi se trebala koristiti rijetko i samo u slučajevima kada postoje direktni dokazi o postojanju ozbiljnog rizika za krivični postupak, ako je dotični zatvorenik povezan sa određenim zatvorenicima ili drugim osobama uopšteno. Takve odluke trebaju se donositi u otvorenom sudskom postupku, i to uz što detaljniju presudu, te uz mogućnost ulaganja zasebne žalbe na takvu odluku. Nadležni sud bi takve odluke trebao redovno da preispituje, kako bi osigurao da postoji kontinuirana potreba za korištenjem mjera samice.

(b) Samica kao disciplinska mjera

Razlog za izricanje samice kao mjere i dužina njenog trajanja trebaju se u potpunosti dokumentovati u zapisnik disciplinskog saslušanja. Ovi podaci trebaju biti dostupni upravnicima i nadzornim tijelima. Također treba da postoji efikasan žalbeni proces koji može preispitati nalaze krivice i/ili mjere na vrijeme kako bi se to u praksi moglo primjeniti. U isto vrijeme je neophodno da se zatvorenicima u ovoj situaciji omogući pravna pomoć.

Upravnik zatvora ili drugi članovi uprave bi trebali posjećivati zatvorenike koji izdržavaju ovakvu mjeru svaki dan te bi trebali imati nadležnost da izdaju naređenje o ukidanju samice, kada se ovaj korak predloži na osnovu zatvorenikovog stanja ili ponašanja. Također treba voditi evidenciju o ovim posjetama i odgovarajućim odlukama.

(c) Administrativna samica kao rezultat preventivnih mjera

Ova mjera može dovesti do dugoročnog smještaja u samicu, a prateće administrativne odluke su često neodređene, tako da oba ova faktora dodatno pojačavaju negativne uticaje ove mjere. Shodno tome, postoji potreba za strožijim oblicima kontrole. CPT smatra da smještanje u administrativnu samicu može odobriti samo najviše rangirani službenik u zatvoru, dok se bilo koje izricanje ove mjere kao hitnog odgovora treba prijaviti najviše rangiranom službeniku na dužnosti i čim prije obavijestiti upravnika zatvora. Detaljan pisani izvještaj se treba sastaviti prije nego što službenik koji je donio odluku napusti radno mjesto za taj dan. Ovaj izvještaj bi trebao da sadrži razloge za donošenje odluke i tačno vrijeme kad je odluka prihvaćena, kao i mišljenje zatvorenika u onoj mjeri u kojoj može biti utvrđeno. U prvim nekoliko sati po smještanju u samicu, zatvorenik treba da se konstanto nadzire, te da se o tome vodi evidencija. Zatvorenik bi trebao biti pušten iz samice čim razlozi izricanja ovakve mjere budu riješeni. U svim slučajevima u kojima samica traje duže od 24 sata, treba se napraviti detaljna analiza slučaja, uključujući i opciju povlačenja mjere čim to bude moguće.

U slučaju da se smatra da će samica biti potrebna duži vremenski period, treba obavijestiti i uključiti i osobu koja je izvan zatvora u kojem se nalazi zatvorenik, kao što je na primjer viši službenik nadležne institucije. Zatvoreniku se treba omogućiti i pravo na žalbu koja će se uputiti nezavisnoj instituciji. Kada se nalog potvrdi, treba sazvati interdisciplinarni sastanak, na koji će se pozvati i zatvorenik kako bi prisutnima predstavio svoje argumente. Glavni zadatak tima za preispitivanje je da napravi plan za zatvorenika kojim bi se pokušali riješiti problemi zbog kojih se zatvorenik upućuje u samicu. Između ostalog, ovaj tim bi također trebao da obrati pažnju na to da li su neka od izrečenih ograničenja zaista potrebna – što bi omogućilo određeni vid povezanosti sa pojedinim zatvorenicima. Zatvorenik bi od tima za preispitivanje trebao primiti pisanu obrazloženu odluku, kao i smjernice o tome kako da na nju uloži žalbu. Nakon početne odluke, treba izvršiti dodatnu reviziju, barem nakon prvih mjesec dana, a kasnije svaka tri mjeseca, kada bi se mogao i procijeniti stvarni napredak u odnosu na postojeći plan i po potrebi napraviti novi. Što više vremena zatvorenik provede u ovoj situaciji, razmatranja odluke trebaju biti detaljnija a resursi brojniji, uključujući i one izvan zatvora, kako bi što bolje pokušali reintegrirati zatvorenika u glavnu zatvorsku populaciju. Zatvorenik bi trebao imati pravo da zatraži preispitivanje u bilo kojem momentu i da o tome primi nezavisne izvještaje. Upravnik zatvora ili viši službenici bi trebali posjećivati ove zatvorenike svaki dan, te biti upoznati sa individualiziranim planovima. Medicinsko osoblje bi također trebalo da posveti posebnu pažnju zatvorenicima koji se nalaze u ovim uslovima.

(d) Samica kao rezultat mjera zaštite

Slučajevi upućivanja u samicu radi pružanja zaštite na zahtjev zatvorenika ne izazivaju toliko pažnje koliko oni koje su naredili službenici, ali se i oni trebaju razmatrati. CPT smatra da sve alternative, kao što su transfer zatvorenika kojem je potrebna zaštita ili grupe zatvorenika koji izazivaju probleme u drugi zatvor, i obuka o posredovanju i samopouzdanju, treba iskoristiti prije izricanja mjere samice. Zatvoreniku se moraju objasniti posljedice odluke o korištenju samice zbog zaštite. Naravno, svaki zahtjev zatvorenika koji je dobrovoljno tražio zaštitu da se vrati u zatvorsku populaciju bi se trebao razmotriti i udovoljiti mu, ako se to može sigurno provesti.

Zatvorenici koji su smješteni u samicu protiv vlastite volje bi trebali imati pravo na punopravno učešće u raspravi prilikom odlučivanja, kao i pravo na alternativna rješenja. Zatvorenici trebaju dobiti detaljno objašnjenje odluke, kao i mogućnost da ulože žalbu na višem nivou. Takva odluka bi se trebala redovno preispitivati, kako bi se mjera samice mogla okončati čim više ne bude potrebna.

Materijalni uslovi u samicima

58. Čelije koje se koriste za samicu bi trebale ispunjavati iste minimalne standarde kao i one koje se koriste za smještaj drugih zatvorenika. Stoga bi trebale da budu odgovarajuće veličine, da imaju dovoljno prirodnog svjetla, kao i da budu opremljene vještačkim svjetlom (u oba slučaja dovoljno za čitanje), te da imaju odgovarajuće grijanje i sistem ventilacije. Također moraju biti opremljene i sredstvima komunikacije sa zatvorskim osobljem. Čelije moraju biti opremljene na način da omoguće zatvorenicima da na pristojan način zadovoljavaju fiziološke potrebe, kao i da se tuširaju barem onoliko koliko se tuširaju zatvorenici u ostatku zatvora. Zatvorenicima u samicama treba dozvoliti da nose uobičajenu zatvorsku odjeću, da imaju pristup istoj hrani kao i ostatak zatvorske populacije, uključujući i posebnu ishranu kada je to potrebno. Što se tiče prostora za vježbanje koji koriste ovi zatvorenici, trebao bi biti dovoljno prostran, te bi trebao biti zaštićen od padavina i sunca.

59. Delegacije CPT-a često nailaze na zatvore u kojima jedan ili više osnovnih standarda nisu ispunjeni, posebno kada su u pitanju zatvorenici koji su upućeni u samicu kao rezultat disciplinske mjere. Na primjer, čelije koje su predviđene za ovakvu vrstu samice se često nalaze u podrumima gdje nema dovoljno prirodnog svjetla i ventilacije i gdje ima vlage. Ove čelije su uglavnom male, ponekad od 3 do 4 kvadratna metra. U vezi s ovim, CPT posebno ističe da se svaka čelija koja je manja od 6 kvadratnih metara ne bi trebala koristiti za smještaj zatvorenika. Prostor za vježbanje koje koriste zatvorenici je u većini slučajeva neadekvatan.

60. Ustaljena je praksa da u čelijama u kojima su smješteni zatvorenici koji su upućeni u samicu kao mjeru kazne postoji malo namještaja, koji je uglavnom pričvršćen za pod. Ipak, ove čelije bi trebale biti opremljene, u najmanju ruku, stolom, stolicom ili klupom za sjedenje tokom dana, i odgovarajućim krevetom i posteljinom.

Kada su u pitanju čelije u kojima su smješteni zatvorenici koji izdržavaju druge vrste samice, CPT smatra da bi trebale biti opremljene na isti način kao i čelije za ostale zatvorenike.

Tretmani u samici

61. Princip koji se mora poštovati za zatvorenike smještene u samicu je da bi trebali imati ista ograničenja potrebna za siguran smještaj koja se primjenjuju tokom tretmana ostalih zatvorenika. Nadalje, posebna pažnja se treba posvetiti unapređenju tretmana za zatvorenike koji su u dugoročnoj samici i koji trebaju posebnu pažnju, kako bi se umanjile štetne posljedice koje ova mjera može prouzrokovati. U pristupu ovom pitanju ne treba ići u krajnosti. Svako pojedinačno ograničenje treba se primjenjivati samo po potrebi, na osnovu procjene rizika svakog zatvorenika. Isto tako, kao što je već navedeno, treba postojati jasna razlika između tretmana koji se primjenjuju na osobe u samicama, a u zavisnosti od same vrste samice.

(a) *Zatvorenike koji su smješteni u samicu kao dio mjere pritvora koju je izrekao sud* treba tretirati, što je više moguće, na isti način na koji se tretiraju drugi pritvorenici, te primjenjivati dodatna ograničenja samo u slučaju kada se to striktno nalaže tokom krivičnog postupka.

(b) *Zatvorenike koji su smješteni u samicu kao dio disciplinske mjere* nikad ne treba u potpunosti lišiti kontakta sa porodicama, te bi se ograničenja ove vrste trebala nametati samo u slučajevima kada se prekršaj direktno odnosi na takve kontakte. Također ne bi trebala da postoje ograničenja kada je u pitanju pristup advokatu. Zatvorenicima treba omogućiti da provode najmanje jedan sat na otvorenom svaki dan, od prvog dana smještanja u samicu, te ih treba ohrabrivati da vježbaju na otvorenom. Takođe im treba omogućiti pristup materijalu za čitanje (koji, na primjer, ne treba biti ograničen na vjerske tekstove). Od suštinske je važnosti da zatvorenici imaju poticaj koji pomaže u održavanju dobrog psihičkog stanja.

(c) *Zatvorenici koji su smješteni u administrativnu samicu kao rezultat preventivnih mjera* trebaju imati individualni plan tretmana koji bi trebao riješiti probleme koji su doveli do upućivanja u samicu. Ovaj plan bi trebao omogućiti što više kontakta sa ostalima – prvenstveno osobljem, ali čim je moguće i sa određenim zatvorenicima – i da osigura široki spektar aktivnosti s ciljem ispunjavanja dnevnog rasporeda. Osoblje treba da podstiče zatvorenike da učestvuju u aktivnostima, te da im olakšaju kontakt sa vanjskim svijetom. Sve dok traje, cilj administrativne samice je da uvjeri zatvorenika da učestvuje u zavodskim aktivnostima nakon puštanja iz samice.

(d) *U vezi sa zatvorenicima koji su smješteni u samicu kao rezultat mjera zaštite*, treba da postoji ravnoteža između potrebe da se ovaj vid smještanja u samicu ne predstavlja kao povoljno rješenje za zatvorenike s jedne strane, i smanjivanje ograničenja za zatvorenike na koje se mjera primjenjuje s druge strane. Na samom početku smještanja u samicu trebaju se poduzeti koraci kako bi se zatvorenik čim prije reintegrirao; ako, pak, postoje naznake za dugoročnijom mjerom samice ove vrste, i u slučaju kada je to jedino moguće rješenje, treba primjenjivati poboljšani tretman. Treba posvetiti posebnu pažnju pronalaženju zatvorenika sa kojima bi zatvorenik smješten u samicu mogao sigurno komunicirati, kao i situacija kada bi se zatvorenik mogao pustiti iz ćelije.

Uloga medicinskog osoblja u samici

62. Medicinsko osoblje u zatvorima ima ulogu liječnika za zatvorenike. Nastojanje da se stvori i održi pozitivna veza između liječnika i pacijenta je glavni faktor očuvanja zdravlja i dobrobiti zatvorenika. S druge strane, praksa kada liječnici izdaju potvrde da je zatvorenik sposoban da se uputi u samicu kao mjeru kazne (ili bilo koju drugu vrstu samice u koju se zatvorenik smjesti protiv vlastite volje) teško može unaprijediti taj odnos. Ovaj stav je prepoznao i Komitet ministara u svojoj Preporuci Rec (2006) 2 o izmjenjenim zatvorskim pravilima, jer je pravilo koje obavezuje liječnike da potvrde da su zatvorenici sposobni da izdržavaju kaznu uklonjeno u ovoj verziji. CPT smatra da medicinsko osoblje nikako ne treba učestvovati u procesu donošenja odluka koje mogu rezultirati bilo kojom vrstom samice, osim u slučaju kada se takva mjera mora primjeniti iz zdravstvenih razloga.

63. S druge strane, medicinsko osoblje treba obratiti posebnu pažnju na situaciju u kojoj se nalaze zatvorenici koji su smješteni u samicu. Medicinsko osoblje treba biti obaviješteno o svakom smještaju u samicu, te treba posjetiti zatvorenika odmah nakon smještaja, ali i kasnije, i to najmanje jednom dnevno kako bi im pružili brzu medicinsku pomoć i liječenje po potrebi. Medicinsko osoblje bi trebalo da obavijesti upravnika zatvora svaki put kada je zatvorenikovo zdravlje ozbiljno narušeno zbog posljedica smještaja u samicu.

Zaključak

64. Cilj CPT-a prilikom postavljanja ovih standarda je bio da na minimum smanji upotrebu mjera samice u zatvorima, ne samo zbog psihičke, somatske i društvene štete koju može prouzrokovati kod zatvorenika već i zbog činjenice da može dovesti do namjernog zlostavljanja. CPT smatra da se mjera samice može izreći samo u iznimnim slučajevima, kao posljedni izbor i za najkraće moguće razdoblje.

Zatvorenici koji su upućeni u samicu bi trebali imati prihvatljive uslove smještaja. Nadalje, ova mjera treba podrazumijevati minimalna ograničenja za zatvorenika koja su u skladu sa ciljevima i zatvorenikovim ponašanjem. Osoblje bi uvijek trebalo nastojati da riješi probleme koji su doveli do izricanja mjere. Tretmani u samici bi trebali biti što pozitivniji i usmjereni ka rješavanju uzroka izricanja mjere. Osim toga, pravne i praktične mjere zaštite trebaju biti sastavni dio procesa donošenja odluke u vezi sa izricanjem i razmatranjem mjere samice.

Osiguravanjem da se mjera samice uvijek koristi kao adekvatan odgovor na teške situacije u zatvorima će promovirati pozitivne odnose između osoblja i zatvorenika, te će umanjiti štetu osobama koje su često među najugroženijim članovima zatvorske populacije.